

Horn György

(Alapító és pedagógiai vezető „Alternatív Közgazdasági Gimnázium” Alapiskola és Gimnázium)

Csak a változás állandó

Most valami olyasmiről kell beszélnem, amit egyszerűen „AKG”-nak hívok, és nem csak én, hanem a környezetem is. Egy olyan iskoláról kell beszélnem, amiben az egész életem benne van.

Beküldtünk a Minisztériumba tantervi engedélyeztetésre több ezer oldalt, aminek az elején van egy 18 oldalas bevezető, azon keresztül fogom lehetővé tenni önök számára, hogy lássák, mi is az AKG, mire kértünk mi engedélyt. Azt szeretném bemutatni, hogy mit is csinálunk mi, hogy mi is az Alternatív Közgazdasági Gimnázium, amely boldogult emlékü Vekerdy Tamás mondása szerint a Lajtától Vlagyivosztokig az első nem állami, nem egyházi iskola volt 1988-ban.

Ez alatt a harminckettő év alatt (sőt a program megírását 1987. január 3.-án fejeztem be, tehát ez alatt a harminchárom év alatt) összesen harmincnégy alkalommal kellett különböző okok miatt a programot, a szöveget, az engedélyt módosítani, de az a kérdés, hogy mi is ez a majdnem ugyanennyi év alatt kialakított, módosított AKG-s rendszer, lényegében mit se változott. A lényege ugyanaz marad: egy iskola. És akkor talán innen is kezdeném, hogy az AKG egy iskola, és iskolának is szántuk. Nem volt benne elmélet, egyetlen szó sem. Semmi arról, mi az, hogy iskola, hogy hogyan kell tanítani, hogy milyen elméleti előzményei vannak a XIX. század végén, és így tovább.

A kiinduló tétel egyszerűen így szólt, és ez megmaradt mindmáig: az AKG egy *iskola*. A kérdés pedig az volt, hogy lehet-e olyan iskolát csinálni, amelyikben a pedagógusok leírják, hogy mit szeretnének, és ezt közzéteszik? És ha közzétették, akkor erre a szülők, megrendelők vagy - fogalmazzunk tágabban - vállalatok adnak-e pénzt vagy nem?

Ez egy ilyen egyszerű gondolat volt a nyolcvanas évek közepén. Egy eléggé radikális fordulat. Senki sem gondolta akkor, hogy harminckét-harminchárom év múlva már nem

lesz Szovjetunió, összeomlik a teljes kelet-európai rendszer, a világ alapvetően megváltozik.

Viszont senki nem gondolta azt sem, hogy ma, 33 év múlva engedélyt kell majd kérnem arra, hogy egy az akkorival máig pontosan egybeeső normál iskolától továbbra is eltérhessünk. Fontos kérdés, hogy mi lehet az, ami ebben az egész mostani iskolarendszerben ilyen elképesztően erős megtartó erő, mi az, amiben ez az egész rendszer, anélkül hogy egyetlen szereplője ne kritizálná, mégis változatlanul meg tud maradni. Mi az, ami ezt a rendszert ilyen rideggé, merevvé teszi, hogy egy oda nem illeszkedő elemnek hányszor, és hogyan kell alkalmazkodnia, hogy tud-e változtatni ezen bárki bármikor? Én soha nem akartam, mi a kollégáimmal együtt az első perctől kezdve csak egyetlen iskolát szerettünk volna csinálni, és végül csináltunk is.

Talán onnan kellene megközelíteni a dolgot, hogy mire való az iskola? Az induló helyzet nagyon egyszerű. A polgári társadalom három részre tépte szét az ember életét. Leválasztotta a szabadság jogaival a magánéletet a társadalomról, ez egy nagyon fontos előre lépés volt. Munkahelyre kellett bejárni, és kell ma is, és ehhez hozzárendelte a magánéleten túl a közösség, a közélet részét is. A család ettől kezdve nem volt alkalmas arra, hogy beépítse gyermekeit a társadalom egészébe. Ennek számos egyéb oka is van, de a dolog lényege az, hogy az iskola gyakorlatilag a felnövő generáció munkahelyévé vált.

Az emberiség számára a növekedés, az életre való felkészülés természetes állapota innen kezdve *munka* lett. A tanulás munkává vált, és ettől kezdve az lett öröm, ha nincs ilyen, öröm lett, ha elmarad egy óra, öröm, ha itt a vakáció, öröm a szünet és bánat a tanulás.

Ez a tömegoktatásnak egy alapvető kényszere, hogy a tanulás a hétköznapi lét olyan részévé vált, mint az embertől elidegenedett munka, így a tanulás, ugyanúgy, mint a munka, elidegenedett a fiatalságtól. Nem mindenkitől, nem minden formában, minthogy a munka is nagyon sokak számára persze örömforrás marad, de mint pénzkereset, de mint feladat, de mint kötelezettség nagyon-nagyon hasonlóná vált.

A XIX. század végén az állam, az akkori állam, ez a korai jóléti állam, ez a Bismarcki német állam előkészítette és létrehozta a maga iskoláit. A korabeli tantárgyak, tantárgyszerkezet, az akkori tudományoknak megfelelt, a korabeli eljárásokkal, korabeli tanárszerepekkel. Így alakult ki, hogy a tanár homogén korcsoportban a tanulóknak tantárgyat tanít. Ez akkor is gyárszerű volt, akkor sem volt örömteli, és azóta se lett az.

De mi az, ami ezt megőrizte? Ennek a megőrzésnek az oka az, hogy az állam, illetve a közösség szerepe végleg megváltozott, hogy a társadalomba való beilleszkedés továbbra sem a család feladata lett elsősorban, hanem az államé vagy a közösségé.

Ez a „társadalmi szocializálás” az angolszász protestáns világban a közösségek feladata lett, az európai kontinentális közegben az állami szervezeteké, vagyis az állam feladata lett a tantervekkel, tankönyvekkel, termekkel felszerelt iskolák létrehozásával.

Ebből következően azt állíthatjuk, hogy a mai iskola a XIX. század végén létrejött olyasfajta kötelezettség, amit kénytelen-kelletlen minden generáció végig kell, hogy éljen. Vagyis az iskola olyan, mint a XIX. századi polgári társadalomban létrejött sokfajta más hely (pl. kórházak), nem örömforrás.

Az iskola tehát egy ramaty hely, nevezzük nevén, és a feladat, ahogyan az akkori pszichológiai, fejlődéslélektani elképzelésekben, elméletekben sokszor előkerül, az, hogy a gyerek nem „kis felnőtt”, hanem meg kell őt tanítani arra, hogy felnőtté váljon. Ezt pedig az iskola, mint tömegoktatási intézmény megteheti.

Mi viszont 90 évvel később, 1988-ban azzal próbálkoztunk, hogy hogyan lehet az iskolát emberközelivé, ember központúvá tenni. Arra jutottunk, és ez az első állítás az AKG-ről, hogy az iskola alapvetően, mint munkahely, azt kell, hogy elérje, hogy a benne lévők számára a hétköznapi élet minél kevésbé legyen nehéz. Kiderült, hogy ez a nem olyan nagyon bonyolult dolog, ugyanakkor rettenetesen súlyos feladatokat hordoz magában. Vegyük sorra: az első evidenciának tűnt, hogy a munkahelyet, ahova a felnőttek elsősorban a fizetésért járnak, mégiscsak jónak tartják, szeretik is.

Ezért a kiindulópontunk az volt, hogy az iskola legyen a pedagógusok iskolája, és ez legyen egy autonómiát, értelmiségi alkotómunka lehetőségét biztosító hely. Az AKG szervezeti próbálkozás volt, egy szervezeti kísérlet, és a szervezeti kísérlet mivoltában

azt próbáltuk elérni, hogy hogyan lehet autonómiát biztosítani az ott dolgozó pedagógusoknak. Azóta is ezzel küzdünk. Ugyanis a pedagógusság önálló egyéni, értelmiségi feladat, miközben csak összehangoltan, együttműködve működik. Ezt az abszurditást, ezt az együttműködést igénylő autonóm feladatot, ezt nagyon-nagyon nehéz feloldani, hasonlóan egyébként a színházhoz. Csakhogy a színházban a színészek egyidőben szerepelnek a színen, és kialakíthatók azok a szerepek, amelyek a színészeket, vagy a koncerten a zenekari árokban ülő zenészeket valamilyen módon harmóniába rendezik, amiben segítség a rendező, gyártásvezető, ügyelő. Differenciált szerepekkel létre lehet hozni egy intézménynek, adott esetben a színháznak működési rendszerét. Mi is ebben gondolkozunk, azt gondoltuk, hogy tulajdonképpen a színház vagy a mozi ugyanolyan, mint az iskola: mi történne akkor, ha a benne szereplők differenciált helyzetekben differenciált szerepeket kapnának. De oly módon, hogy a színészek nem egyszerre vannak a színen, hanem különböző időpontban egymás után, hol – ritkán - persze egyszerre is. Ezért kialakítottunk egy sokkal differenciáltabb struktúrát, mely szervezetenként autonóm pedagógusok közösségeként működik, ami azt jelenti, hogy nincsenek hierarchizált szerepek a házban. Minden döntést közösen kell meghozni. Ez egy kicsit a hatvanas évek bázis demokrácia elképzeléséhez alkalmazkodott, aminek a nyolcvanas évek végén a húszas-harmincas generációban volt egyfajta nosztalgiaja. Másrészt viszont az is nagyon fontos volt, hogy értsék: ez a szervezet folyamatosan és állandóan kontrollálja önmagát. Tehát kellenek hozzá kijelölt szerepek, kell hozzá rendező, ezt például mi vezetőnek hívtuk. Kell hozzá ügyelő, ügyvezető. Kell hozzá egy menedzser, kell hozzá egy a castingot biztosító, személyi feltételeket létrehozó, kell hozzá egy gyártásvezető. Tehát az egész rendszer, - szemben a tradicionális iskolával, mely egyszemélyes vezetőre épül- egy lépcsős, nagyon széles, horizontális, és vertikálisan nagyon rövid szervezet. Nagyon bonyolult, nagyon összetett rendszer alakult ki. (Ami, azt ma már határozottan tudom állítani, hogy pénzügyi okok miatt, kicsiben gazdaságosan nem tud működni, de erre majd még visszatérek.)

Azt láttam, hogy az autonómia és az összehangolás egyidejű biztosításához egy nagyon bonyolult rendszert kell kialakítanom. Ez a nagyon bonyolult rendszer, és most átugrom a történelmet, ha csak a szervezetről beszélünk, napjainkra hálózatos működésként

ismert. Ma nagyon divatos a hálózat kifejezés, és én azt mondom, hogy 1996-ban ezt mi már pontosan tudtuk. Ez azt jelenti, hogy mi a mai napig, 25. éve, mint hálózat működünk.

Áttértünk tehát a hálózatos működésre, amit mi kisiskolai rendszernek hívunk. A szervezet logikáját az egyes egységek adják - ma az AKG-ban összesen 25 ilyen szervezeti egység van - ezek a kisiskolák. Kisiskolának hívjuk minden olyan egységét a háznak, ahol összehangolt módon foglalkoznak gyerekekkel.

Mi nem tudtunk, és nem is akartunk radikális módon eltérni a rendszertől. Induláskor ezek a kisiskolák alapvetően homogén korcsoportok voltak, és az egy kisiskola, mint egység, valamennyire analóg a tanyasi kicsi iskolával. Amiben van néhány tanár, néhány gyerek, életüket közösen élik, közösen határozzák meg a teendőiket. A külvilághoz nyilván alkalmazkodni akarnak, a közvetlenhez is, meg a tágabbhoz is. Mindenfajta különösebb fakszni nélkül megpróbálják együtt élni a hétköznapi életüket.

Ez nálunk az AKG-ban oly módon alakult ki, és a kezdetektől fogva így is gondoltuk, hogy minden egyes tanuló egységnek szüksége van egy lakásra, amit felépítünk a házban, az iskolában. Ebbe a lakásba beköltözik először 60 hetedikes középiskolás, aztán 72 tizedikes, és most 48 általános iskolás gyerek és hat tanár. Ez a hat tanár 5 vagy 4 is lehet, ez változó. Akik velük foglalkoznak. Mármost ő fölöttük nincsen se házirend, se iskolai szabályzat, se hierarchia, se igazgató, se munkavédelmi felügyelet, semmi ilyesmi. Ők végzik a dolgukat azokért a gyerekekért, akik ott vannak.

A tanyasi iskoláknak azonban az a hátránya, hogy nem tud a külvilágnak azon a szinten megfelelni, ahogy ezt a versenytársadalom elvárja. Vagyis kénytelen a mi intézményünk is olyan szolgáltatásokat biztosítani, amik a versenyben való megfelelést segítik. Alternatívákat kell kínálni tantárgyi fejlesztésekben, a nyelvtanulásban, a digitális tanulásban, a sportban, az egészségi szolgáltatásokban és még sorolhatnám végtelen mennyiségben. Vagyis egy tágabb rendszert kellett kialakítanunk, ez lett a szélesebb hálózat, amely hálózat folyamatosan és szisztematikusan megrendeli a nagyrendszerből - ez az AKG - az összes egyéb szolgáltatást. Tehát a kémia tanárt, a történelem tanárt, a tornatermet, a digitális szolgáltatásokat, a karbantartót, az éttermet és így tovább.

Miközben, ő, mint kisiskola önmagában egy önálló elemként a saját életét éli, a saját lakásában. Ehhez persze az iskolát át kellett építeni, és önálló lakásokat kellett csinálni, de erre majd később térek vissza. Tehát csak ilyen módon lehetett szervezetileg kialakítani a hierarchia-mentes közös döntést, vagyis azt, ami nálunk van. Ezt hívjuk AKG-nak.

Nem tud csak kicsi lenni, mert a szolgáltatások köréhez annyi külső feltétel szükséges, amit valakiknek valahogyan biztosítani kell. A gondnokságot, az éttermet és így tovább. És ebben viszont ezeknek a kisiskoláknak muszáj folyamatosan és egyfolytában egyezkedniük, mert ezt egyezkedés nélkül nem lehet megoldani. Hogy a tornaterembe akkor menjenek be, amikor szeretnének vagy tudnak, hogy a nyelvtanár akkor érjen rá, amikor nekik erre szükségük van. Hiszen négyük vagy hatuk között vagy van nyelvtanár vagy nincs, de annak nagyon kicsi a valószínűsége, hogy mindenhez értő hat felnőtt legyen abban a közösségben. És ily módon a rendszer maga rákényszerült arra, hogy ebben a hálózatban egyre tágabb körben és folyamatosan egyeztessen. Ez a hálózati rendszer az, ami működtette eddig is, és működteti most is az AKG-t.

Ehhez persze kellett felelősöket választani. A felelősök, akik mindezt koordinálják. Ezért is hívják őket ügyvezető koordinátornak, képzési koordinátornak, pedagógiai koordinátornak. De a rendszer logikája az egészben az együttműködésre, a hálózat szerinti működésre épül. Az általános iskola beindulására még csak harmadik éve kaptunk engedélyt, és még csak második éve működik. Ott egy új elem épült be: a homogén korcsoport helyére megpróbáltunk vertikális életkorú kisiskolákat létrehozni. Egyelőre még bizonytalan, hogy jól fog működni vagy sem, ez még értékelésre vár. Az állandó egyeztetés, a folyamatos megvitatása a dolgoknak, a hierarchia mentesség továbbra is alapfeltétel. Az intézmény vezetője adott esetben kifelé kell, hogy egyszemélyes felelős vezető legyen, ezért őt meg kell választani, a bázis-demokrácia logikája szerint ki kell találni, hogyan működjön, de neki nincs érdemi beleszólása az egyes gyerekek életébe, se a szülőkkel való kapcsolatba se egyebekbe.

Ezért - és ez egy nagyon fontos alapelv - a szervezetről fakadóan elengedhetetlen volt, hogy az iskola a pedagógiai folyamat során lemondjon a jogi eszközökről. Mint ahogy le kellett mondania arról is, hogy differenciálja a pedagógus béreket, hiszen feltétlenül

összehangolt együttműködő feladatellátásra volt illetve maradt szükség az adott közösség számára.

Ez volt az első tétel, tehát még egyszer újra és újra elmondom, hogy az iskola egy szervezeti kísérlet, szervezeti próbálkozás, és mindvégig azzal küszködtünk, hogy a külső jogi feltételeknek hogyan tudjunk megfelelni.

A pedagógiánkról. Ugyanez a pedagógus csapat, akik együtt indultak, úgy gondolja, hogy ha az iskola munkahely, ha az iskola a gyerekek felnövekedése során meg kell, hogy teremtsen, az életüknek a feltételeit, akkor ki kell mondani azt az igen egyszerű elvet (és ez az iskolánk kulcsmondata, a bevezető mondata), hogy a *gyerek nem az életre készül, hanem él.*

Vagyis itt életteret kell biztosítanom nem csak a pedagógusoknak, mint autonóm értelmiségekkel együttműködve, ahogy eddig ezt leírtuk, hanem a gyerekek számára is. Sőt attól fogunk jól működni, ha a gyerekek számára ezt is biztosítjuk.

Azaz itt egy új paradigmával kellett értelmezni az iskola feladatait is. Mert mi is a dolga az iskolának? A mi meggyőződésünk szerint az iskolának három feladata van, nagyon egyszerűen fogalmazva. Az egyik a tanulási képességek fejlesztése és kialakítása, vagyis ha az iskola arra való, hogy a társadalomba a felnövekvő generációknak különböző formában segítse a beilleszkedésüket akkor az első tétel az, hogy a tanulási képességet fejlessze. Jelentsen ez bármint. Úgy szokták mondani írás, olvasás, számolás, de sokkal többről van itt szó, a kommunikációtól a megjelenésen át az etikáig ezer millió dologról.

A másik ilyen fontos feladata az iskolának, hogy a tanulási motivációt teremtsen meg és őrizze is meg. Azaz azt a természetes állapotot, hogy a gyerek, amikor felnövekszik kíváncsi. Hiszen tudjuk jól, hogy a kislány vagy kisfiú hat éves korában már nyáron hátizsákjával a hátán alszik, és úgy várja az iskolát. És sajnos nagyon gyorsan elveszik tőle ezt az örömet, egy idő után már nem szeret iskolába járni, hanem annak örül, ha elmarad az óra. Ha Zsuzsi néni, a tanító néni eltöri a lábát, akkor nem csak Zsuzsi néni sajnálja, hanem örül is, hogy nincsen iskola. Ez egy nagyon fontos fordulat, a tanulási motiváció „elvevése”, és nagy kérdés, hogy hogyan vesszük el ezt az egyébként természetes állapotot a gyerekektől. Ebben az ötödik osztály különösen élen jár. Amikor

aztán már nem csak Zsuzsi néni van ott, akinek meggyógyult azóta a lába, vagy nem csak ketten, és az osztálytanítós rendszert fölváltja a tantárgyi tanítási rendszer, ami aztán végképp véget vet a tanulási motivációnak.

Az AKG-ban a tanulási motiváció érdekében „a kötelező tanulni” helyett először is megpróbáltuk azt, hogy elvettük a tanároktól a jogi eszközöket. Azt mondtuk, hogy családszerű ez a dolog, ez egy kicsi kis iskola, ahol az első osztályba 48 gyerek jár 4 felnőtt patrónussal hetedik osztálytól, 6 felnőtt kísérelővel az első 6 évfolyamon, és ebben a családszerű működésben az érdeklődés az érdekeltség, tehát az érdek és a személyesség kerül a jogi eszközök helyére.

Tehát „a gyerek nem az életre készül, hanem él” alapmotívuma azt kellett, hogy hozza számunkra, hogy az iskola elvegye a pedagógusoktól azokat a tradicionális fegyelmezési és jogi eszközöket, amiket eddig használtak, és ezeket át kellett, hogy alakítsa egy más típusú tevékenységgé.

Ennek a más típusú tevékenységnek a lényege az együttműködés. Az együttműködés, ami azt jelenti, hogy ha egy adott kisiskolában a tanulás folyamatát megtartanánk az eddigi állapotban (ez a 45 perces óra, szünet 45 perces óra, stb.) akkor az a következővel járna: egy tanárnak, tudjuk, 24 kötelező órája van ma Magyarországon. Harmincfős osztályokat feltételezve összesen 8 osztályban fog tanítani az 8x3, 24 óra, heti 3 órában. Ő ebben az esetben a tanítási óráin kívül sehogyan, senkivel nem találkozik. Ebből az következik, hogy ő csak tantárgyat tud tanítani, nem gyerekeket. Visszatérve most a szervezethez, ugye ez azt is jelenti, hogy az iskola szervezeti alapegysége a tradicionális értelemben az a munkaközösség, a matematika tanárok közössége, akik arra szakosodnak, hogy matematikát tanítsanak, de egy szabály mindegyikben mindig benne van, *soha nem tanítják ugyanazt a gyereket*. Hiszen a matematikusokban az a közös, hogy egyszerre nincsenek órán. Ezzel szemben a kisiskolásban azt a rendszert alakítottuk ki, hogy az együttműködő tanárokhoz a *kisiskola a megrendelő*, és ha belép ide egy tanár, bárki legyen is az, akkor neki, amíg itt van, minden nap közös tevékenységet kell méghozzá dupla órában végezni a diákokkal. A kicsiknél ezt úgy hívjuk, hogy tanösvény. Az osztálytanítós rendszer nyilván sokkal egyszerűbb, a tanítók sokkal fogékonyabbak erre. De a gimnáziumban hetedikről is így

van, csak az elnevezést vettük át a Waldorf szisztémától, ez pedig az epocha. Ez egy másfajta epocha, mint a Waldorf iskolában: ez egy tanulásszervezési rendszer, amelynek az lényege, hogy egy adott időszakban (a mi esetünkben ez három hét) az a tanár, aki ott tanít abban a kisiskolában, minden nap dupla órában együttműködik ezzel az eredendő 24 fős gyerek csoporttal. Ebből következően nincsenek három órára szakosított rendszerben, hanem arról van szó, hogy ők az epochában együtt működve három hétig egy adott időszak egy adott feladatsorát végzik el. A következő három hétben egy másik tantárgyblokk tanulásával: történelemmel, társadalomismerettel foglalkoznak ez naponta két ilyen epochát jelent. Kialakítottunk négy önálló tantárgyblokkot: az irodalmat a művészetekhez, illetve a képzőművészethez hozzárendelve, a természetismeretet, a matematikát és a társadalomtudományokat összekapcsolva. És ezek egymást váltva három hetes ciklusokban működnek, így kialakul az a furcsa képződmény, melynek lényege az is, hogy a gyerekek nem könnyű nap-nehéz nap felállásban működnek.

Hogyan alkalmazkodtunk, hogyan változtunk?

1988-ban elindultunk egy négyéves gimnáziummal, amiről rögtön az elején kiderült, hogy fél évvel előbb is tudjuk kezdeni. Elkezdtek fél évvel előbb.

Rövid időn belül kiderült, hogy már lehet hat osztályos gimnáziumot csinálni, 96-tól már hat osztályos gimnáziumot csináltunk.

Kiderült rövid időn belül, hogy a nyelvi évet bele lehet építeni a rendszerbe mi már előbb úgy döntöttünk, hogy a nyelvi év önmagában, ostobaság. Azért ostobaság, mert ha nyelvvél kezdünk egy évben, akkor olyan módon visszük rá a gyerekeket a nyelvre, mintha ezen a nyelven kellene később tanulniuk. Mi viszont azt mondtuk, és ma már így is látszik jónak, hogy az angol nyelv olyan szinten beépült a rendszerbe Magyarországon is, a világon mindenhol, hogy a gyerekek az angol nyelvet szisztematikusan képesek megtanulni viszonylag magas szinten. Amikor hozzáuk kerülnek, már akkor is jól tudnak angolul. A kicsiknél ez pedig mindennapos nyelvtanulást kell, hogy jelentsen, és ezért a nyelvi évet a lezárt képzés végére, tizedikre tennénk. Utána pedig legyen egy önálló egység egy második nyelvre. Vagyis mi azt írtuk

elő ezeknek a gyerekeknek, hogy az angoltanulás mindenki számára alapvető,, mert a világ ezt követeli. Ezen kívül még egy nyelv kell, ezért az a szabály nálunk, az AKG-ban, hogy az érettségihez két nyelv tanulását legalább középfokú nyelvvizsgával kell lezárni

A további megfelelés tehát úgy nézett ki, hogy 96-ban a hatosztályos váltás, utána a második idegen nyelv, aztán, hogy hogyan illeszthetjük be a rendszerbe újabb lépéssel most már nem csak az epochákat, nem csak a rendszer egészében megjelenő mindennapos tevékenységeket, hanem, hogy hogyan lehet beépíteni az együttműködést igénylő tevékenységeket is.

Ezért nagyon hamar, már a kilencvenes évek elején 93-94-ben elkezdtünk azon gondolkodni, hogyan lehet beépíteni a projekteket a hétköznapi tanulásba. Hiszen eredendően addig is minden tanulási folyamatban, a tömegoktatás kezdete óta megjelentek a projektek, annyira megjelentek, hogy a projekt az iskola legörömtelibb része volt mindig is, a kezdetek óta.

Csak úgy hívták, hogy színjátszó kör, hogy újságírókör, hogy röplabda csapat, úgy hívták, hogy önképzőkör, vagyis kívül helyeződött az „iskolán”. Minden olyasmi, ami interakciót, aktivitást, személyes tevékenységet jelentett, a tanuláson kívülre került. És ha visszanézzük az egész tömegoktatás intézménytörténetét, akkor azt is tudjuk, hogy a legtöbb pozitív élménye a diákoknak ezekre a projektekre épül. Azok, akik valamilyen formában sikerrel próbálkoztak valamivel, azok a projekteket, vagyis a színjátszó kört, a röplabda csapatot, na meg persze az első szerelmeket idézhetik fel (mondhatnék még más példákat is) legkedvesebb emlékeikként.

Tehát azt kellett felfognunk, hogy nekünk az a következő feladatunk, hogyan tudjuk beilleszteni a projekteket abba, amit mi iskolának hívunk. Hogy ne kívül legyenek,, hanem a rendszer részei. Ezt oly módon oldottuk meg, hogy az életkorhoz kötődő egyfajta természetes kíváncsiságot megtartjuk a továbbiakban is. Továbbra is lehetnek diákkörök, alkotókörök stb., de hogy a napi tevékenységbe is illeszkedjenek ezeket mi témaheteknek hívtuk. Az első vázolt éves munkarend úgy alakult át, hogy az első három hét egy dupla epocha (hozzá nyelv sport, egészség). A következő három hét egy másik dupla epocha - és utána legyen egy önálló projekt elem. Ezt már a kilencvenes évek

közepén beillesztettük a gyerekek hétköznapi életébe és így az AKG ma egy harminchét hetes évből álló rendszer, amiben van 5 db három hetes epochális ciklus és van 5 úgynevezett témahét projekt.

E mellé tettük bele magukhoz a tevékenységekhez a differenciált projekteket. Mi azt találtuk ki, hogy a témahét egyrészt egy vezetett projektszerű működés, kvázi szimuláció, az iskolai élet hétköznapi, közös része, másrészt pedig bizonyos speciális életkorokhoz hozzárendelünk speciális, személyes tevékenységeket is. Ez úgy működik, például a gimnazistáknál az első kisprojekt alkotótevékenység esetében, hogy azt mondjuk, mindenki valamilyen művészeti tevékenységgel ki kell, hogy álljon év végén egyedül vagy a többiekkel az iskola elé. Ezt alkotókörnek hívjuk, és kötelező mindenkinek. Aztán azt mondjuk, hogy mindenki a történelem keretében gyűjtse össze a család történetét és alkossa meg a saját család történetét, amit aztán mutasson be, beszéljünk róla. A harmadik az, hogy csináljon vállalkozást - ez ugye már 9.-10. osztály. Alapíts vállalkozást, csináld végig, és a végén számold is fel. Aztán 11.-re pedig legyen olyan saját projekt, amit te választottál, te csináltad végig vagy egyedül, vagy másokkal. Van rá egy egész éved, konzulenszt kapsz mellé, és így tovább. A patrónusod folyamatosan ellenőrzi, és a vége az, hogy állj ki az iskola elé, és mutasd meg magad. Ez a kilencvenes évek közepén épült be a rendszerbe.

Újra alkalmazkodni kellett: zajlik egy vissza-iskolásodás, természetesen minden egyes intézményben. Lépésről lépésre megpróbáltunk az új és új kihívásokhoz alkalmazkodni, amire ez a rugalmas hálózatos rendszer ez a hierarchia mentes, az autonómiákra építő rendszer kiválóan alkalmas volt. Az is igaz, hogy mindez iszonyatosan fárasztó.

Én az iskola pedagógiai vezetőjeként, akit évente titkosan választanak meg, büszke vagyok rá, hogy eddig minden évben megválasztottak. De az is fontos, hogy arra törekedjen mindenki, minden évben, hogy mindig, minden héten leüljünk megbeszélni a dolgainkat. Hogy ne az történjen, amit én akarok, hogy ne az legyen, hogy én tudom, hogy azt a feladatot szerintem hogyan kell ellátni. És az a dolgom, hogy minél több ember minél több véleményével minél többször úgy kerüljön be a rendszerbe, hogy az alakuljon ki, amit a közeg, a hálózat maga akar létrehozni.

Ugyanilyen volt a digitális iskola, ami 5 éve működik a házban. A 2010-es évek elején kezdtünk gondolkodni: nyilvánvaló, hogy a tanulási képesség fejlesztésében a digitális tudás alapfontosságú. Ezt a kilencvenes évek közepétől kezdve mindenki tudta, de hogy hogyan építsük be az iskolába, ez évekig tartó folyamat. Még mindig nem végzett az az évfolyam, aki ezt a kísérletet végigviszi, ők most 11. esek.

De ugyanilyen az általános iskola elindulása is. Azon gondolkodtuk, hogyan lehet az AKG alá építeni azt. Az iskola-rész óriási vitákon keresztül jött létre. Ebben is érteni kellett már az alkalmazkodáshoz. Azt kell mondanom azonban, hogy a változás teljes történetét az AKG-ben ilyen keretek között nem tudom korlátlanul bemutatni, ezért itt most meg is fogok állni. Ha együtt lennénk, azt kellene most mondanom, hogy kérdezzenek, de ehelyett inkább azt mondom, ha végig tudtak hallgatni, azt megköszönöm.

Ősz

REFLEXIÓ

Adraveczi Ibolya

(Alternatív pedagógiák szakirányú képzés hallgatója, Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

"Változás, megújulás az iskolában" c. online országos konferencia margójára

Számomra igen érdekes volt Horn György, az AKG pedagógiai vezetőjének előadása. Az AKG-ről már sokat hallottam és olvastam korábban is.

Olyan alapértékek szerepelnek az iskola hitvallásában, melyeket bármely más intézmény is a magáénak vallhatna.

Az intézmény feladatai között az egyik legfontosabb, hogy az iskola egyben a gyermekek számára kialakított élettér, amelynek alapfunkciói:

- a tanulási képességek fejlesztése, kialakítása;
- a tanulási motiváció megteremtése és megőrzése;
- a szociális képességek fejlesztése.

Hiszem, hogy ezek a funkciók minden iskola munkáját jellemezhetnék. Mégsem vagyok benne biztos, hogy jellemzik is.

Jó volt hallani azt a tényt, hogy az iskola az értelmiségi alkotómunka helye, ahol differenciált szerepeket töltenek be a résztvevők. Kiemelt szempont az autonómia biztosítása. Saját, máshol szerzett tapasztalatom azonban nagyon ellentmond ennek a ténynek. A jelenlegi iskola nagyban akadályozza a pedagógusok autonómiáját. A kialakított rendszer arra törekszik, hogy mindenki egyformán, a központi elvárások mentén végezze a munkáját. A pedagógusok saját elvárásaiknak megfelelően próbálnak több-kevesebb sikerrel helytállni.

Másik kiemelt szempont az együttműködés, az összehangolás a pedagógiai munka során. Tanártársaimmal is erre törekszünk. Iskolánkban már az első évfolyamtól kezdve szaktanári rendszer van, ami nem mindig teszi lehetővé a gördülékeny együttműködést. Számomra ez az egyik legfontosabb dolog, amit szükségszerűnek tartok átvenni.

Valamennyien alkalmazunk különböző differenciált tanulási formákat, de ezeket nem tudjuk minden esetben összehangolni az adott gyermekcsoportnak megfelelően. Fontos lenne ebben is előre lépni.

Horn György előadásában kitért a digitális oktatás témájára is. Az AKG-ban már több éve bevezették a digitális oktatást, így sok tapasztalattal vághattak neki az elmúlt tanévben az online oktatásnak. A digitális tanulást tapasztalataik szerint szükséges beépíteni a tanulási folyamatba. Ennek az elsajátítása teszi lehetővé a 21. században a korszerű oktatást. Megerősítést nyert számomra, hogy a digitalizált oktatási platformok megismerését már az iskoláskor kezdetén szükséges lehetővé tenni.

Az egyik legfontosabb szervezeti szempont az AKG életében a gyermekekre szervezett iskola megvalósítása. Szeretném egyszer én is ezt tapasztalni a hagyományos iskolarendszerben. Tudom, hogy a jelenlegi rendszerre épülő szervezetben sajnos ez még nagyon távoli, de a jó példák követésével talán egyszer ez is eljőhet.

A csillagszemű juhász